
ХУҚУҚБУЗАРЛИКЛАР ПРОФИЛАКТИКАСИДА ПРОФИЛАКТИК
СУХБАТНИ АХАМИЯТИ

Ахмадов Элбек Суннатулло ўғли
Ички ишлар вазирлиги Академияси
3-ўқув курси курсанти

Аннотатсия. Ушбу мақолада тадқиқот мавзусининг долзарблиги, профилактика инспекторларининг профилактика суҳбатини амалга ошириш тушунчаси, бугунги кундаги ҳолати, профилактика инспекторларининг профилактика суҳбатини амалга ошириш фаолиятининг ўзига хос хусусиятлари, профилактика инспекторларининг профилактика суҳбатини амалга оширишни қўллашнинг амалёти таҳлили ҳамда ушбу фаолият доирасида юритиладиган процессуал хужжатлар, ҳамда ҳуқуқбузарликлар профилактикасида профилактика инспекторларининг профилактика суҳбатини амалга ошириш фаолиятининг ташкилий ҳуқуқий асослари, шунингдек юқорида кўрсатиб ўтилган жиҳатлардан фойдаланган ҳолда ушбу фаолиятни такомиллаштиришнинг асосий йўналишлари ёритиб ўтилган.

Annotation. In this article, the relevance of the research topic, the concept of prevention interview of prevention inspectors, the current situation, the specific features of the activity of prevention inspectors, implementation of prevention interview, the analysis of the practice of implementation of prevention interview of prevention inspectors, procedural documents conducted within the scope of this activity, and prevention in the prevention of crimes. The organizational and legal basis of the activity of conducting preventive interviews of inspectors, as well as the main directions of improvement of this activity using the above-mentioned aspects, are highlighted.

Кириш.

Бугунги кунда кенг қўламли ислохотлар жараёнида ички ишлар идоралари ходимларини халққа яқинлаштириш, жиноятчилик ва маъмурий ҳуқуқбузарликларни ҳар қандай кўринишига қарши курашиш, уларнинг содир этилишининг олдини олиш каби эзгу мақсадларни амалга оширишда профилактика инспекторларига ҳар доимгидан ҳам каттароқ вазифа ва масъулият юкланмоқда. Бу борада муҳтарам Президентимиз Ш.М.Мирзиёев: ”Бугунги кунда профилактика инспекторининг асосий вазифаси - фақат содир этилган жиноятларни ҳисобга олиш, уларнинг оқибати билан курашиш эмас, балки, ҳуқуқбузарликларнинг сабаб ва шароитларини чуқур таҳлил қилиш асосида уларнинг барвақт олдини олишга қаратилган чораларни ўз ҳудудида амалга оширишдан иборат, Мен бу масалага алоҳида эътибор қаратмоқчиман” деб таъкидлаб ўтдилар.

Хозирги глобаллашув даврида содир этилган ҳуқуқбузарлик ва жиноятиликга қарши курашиш билан бтр қаторда ҳуқуқбузарликларни барвақт олдини олишда профилактик суҳбат алоҳида ахамият касб этади.

Профилактика суҳбати - бу давлат бошқаруви соҳасида маъмурий ҳуқуқбузарликларнинг олдини олиш, жамоат тартиби ва фуқаролар хавфсизлигига таҳдид солувчи ҳолатларни бартараф этиш мақсадида қўлланиладиган якка тартибдаги профилактиканинг чора тадбирларидан биридир. Профилактика суҳбатини амалга ошириш фаолиятини такомиллаштириш чоралари маъмурий ҳуқуқбузарликка йўл қўймаслик мақсадида қўлланилади. Шунинг учун кўпинча ҳуқуқбузарлик факти ҳали содир этилмасдан олдин, асосан фавқулодда вазиятлар, ҳодисалар содир бўлганда, фуқароларнинг ҳуқуқ ва эркинликларини, қонуний манфаатларини химоя қилиш, жамоат тартибини сақлаш, ҳуқуқ-тартиботни таъминлаш ҳамда зарарли, оғир оқибатларни келиб чиқишини олдини олиш учун хизмат қилади.

Профилактика суҳбатини амалга ошириш фаолиятини такомиллаштириш чоралари, ишлаб чиқаришда, йўл-транспорт ҳаракатида тўқнашувлар, ёнғинларнинг олдини олиш, аҳолининг санитарияэпидимиология, ҳаво ва темир йўлдаги хавфсизлигини таъминлаш, табиий офатларда ва фавқулодда ҳолатларда фуқароларнинг ҳаёти, соғлиғи ва хавфсизлигини таъминлаш мақсадида қўлланилади.

Асосий қисм.

Профилактика суҳбати шахсни жамиятда қабул қилинган ҳуқ-атвор нормалари ва қоидаларига риоя этишга ишонтиришдан, ғайриижтимоий ҳуқ-атворнинг ижтимоий ва ҳуқуқий оқибатларини ҳамда ҳуқуқбузарлик содир этганлик учун қонунда белгиланган жавобгарликни тушунтиришдан иборат бўлади.

Профилактика суҳбати шахсни профилактик ҳисобга қўйишда ҳам ўтказилади.

Профилактика суҳбати ҳуқуқбузарликлар профилактикасини бевосита амалга оширувчи орган ёки муассасанинг ҳуқуқбузарликларнинг якка тартибдаги профилактикасини амалга оширишга масъул бўлган вакили томонидан ўтказилади.

Профилактика суҳбати ҳуқуқбузарликлар профилактикасини бевосита амалга оширувчи орган ёки муассаса жойлашган ерда, шунингдек шахснинг яшаш, ўқиш, иш жойида ёхуд бевосита ғайриижтимоий ҳуқ-атвор ёки ҳуқуқбузарлик аниқланган жойда ўтказилади.

Профилактика суҳбати давомида шахснинг ўзига хос хусусиятлари, унинг турмуш тарзи ва ижтимоий-маиший яшаш шароитлари, шунингдек ғайриижтимоий ҳуқ-атворнинг ёки содир этилган ҳуқуқбузарликнинг сабаблари ва шарт-шароитлари аниқланади.

Профилактика суҳбатини амалга ошириш чораларига қуйидагилар киради:

1. Ҳужжатларни текшириш.

2. Ички ишлар органларига фуқароларни олиб келиш, рўйхатдан ўтказиш ва расмий огоҳлантириш.

3. Жазони ижро этиш муассасаларидан бўшатишган шахслар билан профилактик суҳбат ўтказиш ва бошқалар киради.

Хужжатларни текшириш – Ички ишлар органлари ходимлари томонидан жамоат тартибини сақлаш, фуқароларнинг ҳуқуқлари эркинликлари ва қонуний манфааларини ҳимоя қилиш, шубхали шахсларни шахсини аниқлаш, қидирувдаги шахсларни топиш, фуқароларнинг кимлиги, текширилаётган ҳужжатларнинг ҳақиқатдан шу шахсга тегишли эканлиги ҳамда ҳужжатларнинг ҳақиқийлигини аниқлаш мақсадида амалга ошириладиган чорадир. Ички ишлар органи ходимлари бирор бир шахсни жиноят содир этганликда гумон қилса, фуқаролардан ўз шахсини тасдиқловчи ҳужжатни кўрсатишни талаб қилади.

Илгари ўтказилган профилактика суҳбати ижобий натижа бермаган ва шахс ғайриижтимоий хулқ-атвори ёки ҳуқуқбузарлик содир этишга мойилликни давом эттирган ҳолларда, унга нисбатан расмий огоҳлантириш қўлланилади.

Расмий огоҳлантириш шахсга унинг ғайриижтимоий хулқ-атвори давом эттиришига йўл қўйиб бўлмаслиги тўғрисида ёзма равишда тушунтиришдан, шунингдек ҳуқуқбузарлик содир этишга мойил бўлган шахсни ҳуқуқбузарлик содир этганлик учун жавобгарлик ҳақида огоҳлантиришдан иборат бўлади.

Жазони ижро этиш муассасаларидан бўшатишган шахслар устидан маъмурий назорат ўрнатиш - Ўзбекистон Республикасининг 1992-йил 9- декабрдаги “Жазони ижро этиш муассасаларидан бўшатишган шахслар устидан ички ишлар идораларининг маъмурий назорати тўғрисида”ги қонунига ва Ўзбекистон Республикаси Ички ишлар вазирининг 2002-йил 26- февралдаги 51-сонли буйруғи билан тасдиқланган “Жазони ижро этиш муассасаларидан бўшатишган шахслар устидан ички ишлар идораларида маъмурий назорат ўрнатиш ва уни амалга ошириш тартиби тўғрисида”ги йўриқнома билан тартибга солинади ва ташкил қилинади. 2019 йил 2 апрель ЎРҚ-532 “Жазони ижро этиш муассасаларидан озод қилинган айрим тоифадаги шахслар устидан маъмурий назорат ўрнатиш тўғрисида”ги Ўзбекистон Республикаси Қонунига асосан маъмурий назорат ўрнатишга оид асосий тушунчалар берилган.

Маъмурий назоратга олинган шахслар билан профилактик суҳбат ўтказишнинг асосий мақсади, илгари судланган шахслар томонидан такрор жиноятлар содир этилишининг олдини олиш, уларнинг ижобий йўлга кириб олишига ёрдам беришдан иборатдир. Маъмурий назорат остидаги шахс билан профилактик суҳбат ўтказилаётган вақтда унинг бошқа ҳуқуқ ва қонуний манфаатларига путур етказилмаслиги ва иш, ўқиш ва яшаш жойида обрўси тўкилмаслиги лозим.

Хулоса.

Хозирги кунда хизмат қилаётган шунингдек, бўлажак ички ишлар идоралари ходимларидан профилактика суҳбатини амалга ошириш чоралари тушунчаси, турлари, уларни қўллаш асослари ва тартибларини аниқ, пухта ўзлаштириб олиш талаб этилади.

Профилактика инспекторларининг ҳуқуқбузарликларни барвақт олдини олиш, аҳоли муаммоларини ўрганиш, хал этишларига янада қулай шароитлар яратиш учун уларни бошқа ҳар қандай ортиқча тадбирларга жалб қилмасдан амалий иш фаолиятига кенг йўл очиш лозим.

Маъмурий жавобгарлик тўғрисидаги кодекснинг 187-моддаси яъни “жамоат жойларида алкоголь маҳсулотини истеъмол қилиш” ҳуқуқбузарлигини биринчи марта содир этган шахсларни бугунги кун талабидан келиб чиқиб ҳамда инсонпарварлик, одиллик принципларига таянган ҳолда профилактик суҳбатдан ўтказиб профилактик ҳисобга олмаслик лозим деб ҳисоблаймиз.

Мазкур ҳуқуқбузарликни фақат спиртли ичимликка ружу қўйган шахслар содир этмайди, масалан иш жойи тайин бўлган, муносиб хулқатвордаги шахс ҳам айрим тадбирларда алкоголь маҳсулотини қўйиб реализация қилишга рухсат этилмаган объектларда спиртли ичимлик истеъмол қилиши мумкин, бундай вазиятларда шахсга маъмурий таъсир чораси қўллашнинг ўзи етарли, бундай шахсларни бир йил муддатга профилактик ҳисобга олиш мақсадга мувофиқ эмас балки уларни профилактик суҳбатдан ўтказиб қўйиш мақсадга мувофиқ деб ҳисоблаймиз.

Фойдаланилган адабийотлар:

1. Дамирович, М. Р., Ибрагимович, Т. И., & Саттарович, А. У. (2022). Роль духовных и образовательных событий в поощрении идей религиозной терпимости и международного здоровья. Бразильский журнал имплантологии и здравоохранения, 4(5), 42-47.

2. ДАМИРОВИЧ, М. Р., ИБРАГИМЖАНОВИЧ, Т. И., & УГЛИ, К. Н. К. (2021). Роль семьи, общества и образования в развитии патриотического духа у молодежи. JournalNX, 7(1), 311-314.

3. Туйчиева, И., Арипов, С., Мадаминова, Д., & Мустаев, Р. (2021). Педагогическая система подготовки мальчиков к семейным отношениям в общеобразовательных школах. 湖南大学学报 (自然科学版), 48(8), 8.

4. Туйчиева, И., Арипов, С., Мадаминова, Д., & Мустаев, Р. (2023, июнь). Язык и компьютер в развитии коммуникативной компетентности школьников. В сборнике трудов конференции АИР (Том 2789, № 1). Издательство АИР.

---

5. Эркинжон о’ғли, Л. А. (2024). СУЯК ҚАДИГЪИ ҲОСИЛ БЎЛИШ ПАТОЛОГИЯЛАРНИ ЭРТАНГИ ДАВРЛАРДА АНИҚЛАШ ВА ДАВОЛАШ. ЯНГИ Ў‘ЗБЕКISTON, ЯНГИ ТАДҚИҚОТЛАР ЖУРНАЛИ, 1(3), 143-147.

6. Эминов, Р. И., Латибжонов, А. Е., Гуломов, Қ. Қ., & Умарова, С. Д. (2022). ОЦЕНКА РОЛИ МУЛЬТИМЕДИИ В ОБУЧЕНИИ ЭМБРИОЛОГИИ. Экономика и социум, (12-1 (103)), 59-62.

7. ЭМИНОВ, Р., ЛАТИБЖОНОВ, А., ГУЛОМОВ, Қ. Қ., & УМАРОВА, С. ЭКОНОМИКА И СОЦИУМ. ЭКОНОМИКА, 59-62.